

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗИНА

В. П. Пантелєєв

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний посібник

Харків – 2013

УДК 336.14:005 (075.8)

ББК 65.261.3-21я73

П-16

Рецензенти:

Задорожний Г. В. – доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна;

Горелов Д. О. – доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємництва Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

Маліков В. В. – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

Олійник О. В. – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва;

Юшко С.В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва.

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 13 від 21.12. 2012 р.)*

Пантелєєв В. П.

П-16

Бюджетний менеджмент : навч. посіб. / В. П. Пантелєєв. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 412 с.

ISBN 978-966-285-019-2

Посібник підготовлений відповідно до програми з навчальної дисципліни «Бюджетний менеджмент». Характеризується бюджет як об'єкт управління, розглядаються його доходи, видатки та структура. Наведена система органів оперативного управління бюджетом, розглянуті їх основні функції та повноваження. Детально описано відображення у бухгалтерському обліку операцій про виконання Державного та місцевих бюджетів України відповідно до діючої законодавчо-нормативної бази.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, фахівців фінансових установ, органів державної казначейської та контрольної служб.

УДК 336.14:005 (075.8)

ББК 65.261.3-21я73

ISBN 978-966-285-019-2

©Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2013

© Пантелєєв В. П., 2013

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	12
1.1. Бюджет як економічна категорія.....	12
1.2. Еволюція сутності бюджету як державного інституту....	20
1.3. Сутність бюджетного менеджменту.....	27
1.4. Бюджетний механізм.....	31
1.5. Законодавча і нормативна база функціонування бюджетного менеджменту в Україні.....	34
РОЗДІЛ 2. СУТЬ ТА СТРУКТУРА БЮДЖЕТІВ ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ	38
2.1. Характеристика бюджетної системи України.....	38
2.2. Доходи бюджетів України, їх склад і структура.....	44
2.3. Система видатків бюджетів України.....	49
2.4. Бюджетний дефіцит та джерела його покриття.....	54
2.5. Теорії державного кредиту та їх еволюція.....	69
РОЗДІЛ 3. ОРГАНИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТАМИ УКРАЇНИ	71
3.1. Система органів оперативного управління бюджетами України.....	71
3.2. Державна казначейська служба України.....	72
3.3. Міністерство фінансів України.....	77
3.4. Державна податкова служба України.....	84
3.5. Рахункова палата Верховної Ради України.....	90
3.6. Державна фінансова інспекція України.....	92
РОЗДІЛ 4. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ	98
4.1. Характеристика бюджетного планування.....	98
4.1.1. Бюджетна політика.....	106

4.2. Методи планування Державного бюджету України.....	112
4.2.1. Сутність програмно-цільового методу складання бюджету.....	114
4.3. Методи планування місцевих бюджетів України.....	122
4.4. Планування Державного бюджету України.....	124
4.4.1. Складання проекту Закону «Про Державний бюджет України».....	124
4.4.2. Розгляд та прийняття Закону «Про Державний бюджет України».....	124
4.4.3. Зміст Закону України «Про Державний бюджет України».....	124
4.5. Складання проектів місцевих бюджетів України.....	130
4.6. Розпис Державного бюджету України.....	133
РОЗДІЛ 5. ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ.....	143
5.1. Характеристика виконання Державного і місцевих бюджетів України.....	143
5.2. Виконання Державного і місцевих бюджетів України за доходами.....	147
5.2.1. Виконання Державного бюджету України за доходами.....	147
5.2.2. Казначейське обслуговування виконання місцевих бюджетів України за доходами.....	159
5.2.3. Взаємодія Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України у процесі обслуговування виконання Державного та місцевих бюджетів України за доходами.....	166
5.3. Виконання Державного і місцевих бюджетів України за видатками.....	168
5.4. Казначейське обслуговування державних цільових фондів.....	171
5.5. Міжбюджетні відносини як складова процесу виконання бюджетів.....	179
5.6. Відповідальність за бюджетні правопорушення.....	192
РОЗДІЛ 6. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ВІДОБРАЖЕННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО І МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ.....	200
6.1. Характеристика бухгалтерського обліку виконання Державного і місцевих бюджетів України.....	200
6.2. Облік операцій за доходами Державного бюджету України.....	203

6.3. Облік операцій за видатками Державного бюджету України.....	209
6.4. Визначення результату виконання Державного бюджету України.....	222
6.5. Облік операцій з обігу внутрішніх державних цінних паперів.....	228
6.6. Введення планових показників розпису призначень місцевих бюджетів України на початку бюджетного періоду.....	237
6.7. Облік операцій за доходами місцевих бюджетів України.....	240
6.8. Облік операцій за видатками місцевих бюджетів України.....	245
6.9. Визначення результатів виконання місцевих бюджетів України.....	251
6.10. Облік операцій з обігу цінних паперів місцевих бюджетів.....	261

РОЗДІЛ 7. ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ.....

266

7.1. Характеристика фінансової звітності про виконання Державного та місцевих бюджетів України.....	266
7.2. Звітність про виконання Державного бюджету України.....	268
7.2.1. Періодична звітність про виконання Державного бюджету України.....	268
7.2.2. Річна звітність про виконання Державного бюджету України.....	275
7.3. Звітність про виконання місцевих бюджетів України....	277
7.3.1. Періодична звітність про виконання місцевих бюджетів України.....	277
7.3.2. Річна звітність про виконання місцевих бюджетів України.....	282
7.4. Звітність розпорядників коштів про використання бюджетних коштів.....	285

РОЗДІЛ 8. КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ БЮДЖЕТІВ....

293

8.1. Характеристика бюджетного контролю.....	293
8.2. Методи бюджетного контролю.....	308
8.2.1. Ревізія.....	309
8.2.2. Інвентаризація.....	323
8.2.3. Митний контроль.....	325
8.2.4. Податковий контроль.....	330

РОЗДІЛ 9. СВІТОВИЙ ДОСВІД	
БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	341
9.1. Ринкове господарство і Державний бюджет.....	341
9.2. Сучасні технології бюджетного менеджменту.....	346
9.3. Бюджетне прогнозування у міжнародній практиці.....	366
9.4. Організація бюджетного контролю в демократичному суспільстві.....	373
9.5. Контроль ефективності у міжнародній практиці.....	381
9.6. Реформування бюджетного процесу в Україні.....	384
9.6.1. Стабілізація Державного бюджету України.....	386
9.6.2. Реформа податкової системи України.....	390
9.6.3. Розвиток фінансового сектору України.....	394
9.6.4. Реформа міжбюджетних відносин в Україні.....	399
ЛІТЕРАТУРА.....	405